

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש
'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א
יום שישי פרשת נצבים | כ"ז אלול תשפ"ה

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105
www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

מה שייך לומר ויהי כן על מה שה' עשה?

מחר בשבת קודש יחול היארצייט של כ"ק ה'שר שלום' מבעלזא, הרה"ק רבי שלום בן הרה"ק רבי אלעזר רוקח זי"ע ועב"י. היות והיום כ"ו אלול, הוא יום שני לבריאת מעשה שמים וארץ, נזכיר מה שדרש מהר"ש על יום זה. בפרשת בראשית כתוב שהקב"ה אמר ביום שני וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי כֵן. והקשה מהר"ש בשלמא אילו הפסוק היה פותח בַּיָּאמֵר אֱלֹהִים הִיָּה שֵׁיִךְ לומר וַיְהִי כֵן, כמו שכתוב וַיָּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, אבל כשהפסוק פותח וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ, מה שייך לכפול ולומר וַיְהִי כֵן. כשהפעולה כבר נעשית מה שייך לבשר שכך היה? והיה מקום לפרש וַיְהִי כֵן היינו שכך נקבע בקביעות בלי שינוי. אך עדיין צ"ע, כי בכל המקומות שכתוב שה' 'עשה' או 'ברא' לא כתוב וַיְהִי כֵן, רק במקום שכתוב וַיָּאמֶר שייך לומר וַיְהִי כֵן.

למה הקדים תחתון לעליון?

עוד הקשה מהר"ש כי בדרך כלל כשמדובר על הבדלה בין שני דרגות, מזכירים קודם את הדרגה העליונה ואח"כ את הדרגה התחתונה, כמו המבדיל בין קדש לחל. בין אור לחשך. בין ישראל לעמים. בין יום השביעי לששת ימי המעשה. ולא 'בין חול לקודש' וכו', בכל מקום שמדובר על מבדיל, מזכירים קודם את העליון ואח"כ את התחתון, [מלבד (שמות כו, לג) והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים כיון שהנכנס לביהמ"ק פוגע תחילה בקדש ורק אח"כ בקדש הקדשים] וא"כ מדוע כאן הפך הכתוב והקדים תחתון לעליון כמ"ש וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ?

המים התחתונים שואפים להתעלות

וביאר כ"ק מהר"ש זי"ע ע"פ מש"כ בתיקוני זהר (תקונא ארבעין פ.) שבאותה שעה היו מים תתאין בוכים ומיין מסטרא דימינא הוו בעאן לאסתלקא עלייהו, עד דאלין אמרין אַנן בְּעִינָן לְמַהּוּי קָדָם מְלָכָא, וְאֵלִין אֲמַרִין אַנן בְּעִינָן לְמַהּוּי קָדָם מְלָכָא, וביקשו להתעלות למעלה, להיות לפני ה' כמו המים העליונים. וענין זה נוגע לכולנו, כי אנו בעוה"ז נבראנו מהמים התחתונים, וכמ"ש וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהַשִּׁקָּה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֶר מִן הָאֲדָמָה. והתשוקה הזאת שיש לנו בלב להיות יותר קרוב להשי"ת, וכל כוס קפה מפילה אותנו למטה, ושוב אנו נמשכים כלפי מעלה להדבק בו ית' ולהתעלות בניגוד לכבידות משיכת הגוף. אף שאדם צריך להיות שמח בחלקו, ולהודות לה' על כך שהקפה היה כשר ולא גנוב, ושבייך את השי"ת על הקפה, מ"מ תמיד יש בלב רצון להיות יותר דבוק בה'. וזהו תנועת המים התחתונים שהם מבקשים להיות יותר קרוב לה'.

המים התחתונים פרשו בבכיות

וכן אי' ברבינו בחיי פרשת ויקרא בשם המדרש 'מים התחתונים נקראו מים בוכים, ולמה נקראו מים בוכים, כי בשעה שחלק הקדוש ברוך הוא את המים נתן אלו למעלה ואלו למטה, התחילו מים התחתונים בוכים, וזהו שכתוב (איוב כח, יא) מִבְּכֵי נְהָרוֹת חֲבֹשׁ. אמר רבי אבא בבבלי נתפרשו המים התחתונים מן העליונים, אמרו, אוי לנו שלא זכינו לעלות למעלה להיות קרובים ליוצרנו, מה עשו, העיזו פניהם ובקעו תהומות ובקשו לעלות עד שגער בהן הקדוש ברוך הוא, וכו' אמר להם הקדוש ברוך הוא הואיל ולכבודי עשיתן כל כך אין להן רשות למים העליונים לומר שירה עד שיטלו רשות מכם, וכו' ולא עוד אלא שעתידין אתם ליקרב על גבי המזבח במלח ונסוך המים'.

המלאכים רק מצטרפים לשירת ישראל בעוה"ז

והענין הוא כי מבואר בזוה"ק שהמלאכים נבראו מהמים העליונים, ואילו אנחנו בני אדם נבראנו מהמים התחתונים, והכל יודעים מה שאמרו חז"ל שאין המלאכים יכולין לומר שירה לפני שמבקשין רשות מאיתנו. וכמ"ש פֶּתַר יְתָנוּ לָךְ יְדֹדְךָ אֱלֹהֵינוּ מְלָאכִים הַמּוֹנִי מַעְלָה, עַם עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל קְבוּצֵי מִטָּה, עַם כְּלוֹמֵר שֶׁהֵם נִטְפָּלִים וּמִצְטָרְפִים לְשִׁירַת יִשְׂרָאֵל בַּעוֹה"ז שֶׁנּוֹצְרוּ מִמֵּי תַּחְתּוֹנִים. זוהי המתנה שהקב"ה נתן למים התחתונים, 'הואיל לכבודי עשיתם' שבקשתם להתקרב אלי, אין רשות לעליונים לומר שירה עד שיטלו רשות מכם, ולא עוד אלא שעתידין אתם להיקרב על גבי המזבח, כמ"ש על כל קרבן תקריב מלח, וכן ניסוך המים ביו"ט סוכות.

הרחוק מתקרב יותר מהקרוב

וביאר מהר"ש שמכל זה למדנו דבר נפלא, שבשעה שהרחוק מבקש להתקרב, הוא מקבל מתנה מיוחדת שהוא מתקרב יותר מהקרוב. כמ"ש (ישעי' נז, יט) שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרֹחוֹק [והדר] וְלִקְרוֹב. כיון שהמים התחתונים השתוקקו להתעלות, הם זכו להתקרב יותר מהעליונים. מים בָּכִים ר"ת בְּרוּךְ בָּבוֹד יְדוּד מְמַקְוֵמוֹ, כן מבואר בכתבי האריז"ל, מי אומר בְּרוּךְ בָּבוֹד יְדוּד מְמַקְוֵמוֹ? המלאכים אומרים שכביכול הקב"ה עזב את העליונים וביקש להשרות שכינתו בתחתונים, המלאכים הגדולים מאד, [יותר ממלאכי קדוש] הם מעידים כי כבוד ה' ממקומו בעוה"ז.

להשתוקק ולכסוף

והרי שמאותה בכיה זכו להתקרב יותר ויותר, וממנו נקח לעבוד את ה', כי דווקא כשאדם מרגיש שהוא רחוק מהשי"ת, ומשתוקק יותר ומוציא בפיו דברי כיסופים והשתוקקות, הוא זוכה להתקרבות יתירה ויתירה.

יהודי - יותר גבוה ממלאך

ובזה מיושב מדוע הפסוק הקדים תחילה וַיִּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרְקִיעַ, כי באותה בכיה זכו למעלה יותר גדולה מהמים העליונים, כי הרחוק שמשתוקק להתקרב גבוה יותר מהקרוב. וכמ"ש בכל הספה"ק שיהודי הוא גבוה יותר ממלאכים. וזש"כ וַיְהִי כֵן ללמדנו שכך זה בכל הדורות, בעצם הצעקה והכיסופים להתקרב לה' מתוך הריחוק, זוכה להתקרב יותר ויותר. הרבה יותר קרוב מהרגעים שהוא מרגיש קרוב לה'.

צמָאָה לָךְ נַפְשִׁי כָּמָה לָךְ בְּשָׂרִי

וכן מצאנו בדוד המלך ע"ה שרוב פסוקי תהילים עוסקים בענין מצבו השפל והמרוחק והוא צמא וכמה לה' שיקרבנו, וַיְהִי כֵן, כך הוא בכל נפש מישראל, כשרואה את ריחוקו ומשתוקק לשוב לה', מקרבים אותו בכפליים.

למה חלק מהתפילות והפיוטים הם בארמית?

ואין הכוונה שהמים העליונים מתרחקים ח"ו, כמו כן צריך האדם לייקר ולהעריך את הרגעים הגדולים שהוא זוכה לדבוק בה'. וכמ"ש הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמַיִם, יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם ה' כִּי הוּא צוּה וְנִבְרָאוֹ, וַיַּעֲמִידֵם לְעֵד לְעוֹלָם חֶק נֶתַן וְלֹא יַעֲבֹר, המלאכים העליונים משוררים מצד שה' נתן בהם חק להיות למעלה, מדוע יהללו, כי הוא ית' צוה ונבראו, אבל בני ישראל העשויים ממים תחתונים, בוכים ומשתוקקים להתקרב יותר ויותר, ועי"ז אמר ה' שהמלאכים אין אומרים שירה לפני שבני ישראל אומרים שירה. ולכן תיקנו כמה דברים בלשון ארמית כדי שלא יקנאו המלאכים, שהם אומרים שירה רק פעם אחת ולעולם, סְיוּמָא דְלַעֲלָם, וְאֹפִי לֹא לְשִׁבּוּעָתָא, אבל - עֲדָב יְקָר אַחֲסָנְתָּהּ, חֲבִיבִין דְּבִקְבָּעָתָא, עֲבִידִין לִיהַ חֲטִיבָא, בְּדִנְחַ וְשִׁקְעָתָא (מתוך אקדמות), יהודי יכול להודות ולהלל לה' תמיד בכל יום בכל עת ובכל שעה.

'חד גדיא' - לחש נגד עין הרע

ועל זה מקנאים המלאכים בבני ישראל, וכמ"ש הרה"ק מראפשיץ זי"ע שהקב"ה יורד עם פמליא של מעלה לראות את בני ישראל מספרים בשבחו בסיפור יציאת מצרים בליל פסח, והמלאכים עומדים מסביב ועיניהם מרצדות מרוב קנאה, ולכן תקנו לומר 'חד גדיא' שהוא לחש בלשון ארמית כנגד עין הרע שלא יקנאו המלאכים.

המרגיש רחוק - רוצה קירבה

ובשעה שנתוועדו החפץ חיים והאמרי אמת באהבה, הקשו עה"פ (דברים יג, ה) אַחֲרֵי ה' אֲלֵהֶיכֶם תֵּלְכוּ, והרי אמרו חז"ל (בראשית רבה לך לך מדה), 'אחר סמוך, אחרי מופלג', א"כ היה צ"ל אַחֲרֵי ה' אֲלֵהֶיכֶם תֵּלְכוּ, להיות סמוך וקרוב אליו ית'? ותירץ האמרי אמת שכפי מה שאדם מרגיש את עצמו מופלג ורחוק מהשי"ת, כך הוא הולך עם השי"ת. משא"כ אם הוא מרגיש שהוא קרוב, כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ יִשָּׁר בְּעֵינָיו וגו' (משלי כא, ב).

הצדיק - מרגיש תמיד בפתח

ובן כתוב ב'נועם אלימלך', ו'ליקוטי שושנה' על אאע"ה בפרשת וירא והוא יִשָּׁב פֶּתַח הָאֵהָל, הצדיק תמיד מרגיש את עצמו שהוא עדיין רק בפתח, ועוד לא נכנס כלל אל הקודש פנימה. וירא את המקום. מרחוק.

יִכָּל - לשון חמדה

לכבוד שבת קודש נזכיר עוד מדברי"כ"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע עה"פ יִכָּל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, כתב בעל הטורים בשם תרגום ירושלמי יִכָּל - וחמד, לשון כלתה נפשי, ועל זה אמרו חֲמֻדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרְאָתָּה. היכן מצאנו שה' קרא לשבת בלשון חמדה? אלא שזה נכלל בתיבת יִכָּל והוא לשון חמדה. וכ"כ בסידורי הראשונים ושבולי הלקט, יִכָּל אֱלֹהִים, אין יִכָּל אלא לשון חמדה, כמ"ש (תהלים פדג), נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי.

הקב"ה חמד את המלאכה שעשה!?

הקשה כ"ק מהר"ש זי"ע והרי לשון יִכָּל לא כתוב ביחס לשבת, אלא ביחס למְלֹאכְתּוֹ כמ"ש יִכָּל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, האם נפרש שהקב"ה חמד את כל המלאכות אשר עשה, וא"כ דווקא ששת ימי המעשה הם נחמדים אצלו, ולא שבת? והיה מקום לפרש כטייטש חסידי יִכָּל אֱלֹהִים - בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, כלומר חמד ה' ביום השבת, אבל אין זה פשוטו של מקרא, אלא שביום השביעי חמד את כל אשר עשה. וא"כ איך אומרים חֲמֻדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרְאָתָּה על יום השבת? ועוד צריך להבין מה משמעות הענין שהקב"ה חמד לכל מלאכתו אשר עשה?

כל הטענות - מושרשים בתוך מידותינו

וביאר מהר"ש כי בכל ששת ימי המעשה הייתה איזו אחיזה לצד הרע, רק ביום אֶחָד לא היה שום פירוד, הכל היה אחדות פשוט, אבל מיום שני התחיל חסרון וטענה, חוסר הביטול של המים התחתונים כנ"ל, ורצו לבקוע ולעלות עד שכביכול דרך עליהם שישארו למטה, ביום שלישי כבר היה מעשה, הקב"ה אמר לארץ להוציא עֵץ פָּרִי, והאדמה שינתה והוציאה עֵץ עֵשָׂה פָּרִי, ביום ד' הלבנה קיטרגה והוצרך להקטינה, ביום ה' נבראו הלוויות ובת זוגו והוצרך להרוג אותה (רש"י א,בא), ביום ו' הנחש כבר קלקל מה שקלקל. וכל זה אינו 'בדיעבד' אלא מתחילה עלה ברצונו שרק באופן כזה יהיה לו נחת רוח. כל הטענות של מים תחתונים, ושל הלבנה הטוענת 'אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד', הם מושרשים בתוך מידותינו.

תעשה בתמימות בלי חשבונות

כי בעולם המתוקן צריך לקיים (דברים יח,ג) תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ, אם כך רצונו ית' שכשתהיה למטה אל תטען לשנות רצונו, ואם ה' אומר לך 'עץ פרי' אל תשאל קושיות שאם אנשים יאכלו את העצים לא ישאר כלום, תעשה בתמימות, אל תבקש חשבונות רבים.

להפחית מהתביעה על אדה"ר

וכתב מהר"ש שהבגידות שבששת ימי בראשית נקראים בגד ע"ש ימי ב' ג' ד' שהיה בהם קטרוגים, ב' מים תחתונים, ג' עץ פרי, ד' קטרוג הלבנה. וביום שישי הקב"ה רצה להליץ יושר על אדה"ר, ולכן הקב"ה נתן להם בגד וַיַּעַשׂ לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם, כלומר שאתה לא אשם במה שנעשה עמך, כבר קדמוך ב'ג'ד', נוצרת מעפר הארץ שכבר שינתה, ועיסתך מגובלת מהמים התחתונים שבכו, וא"כ אין עליך טענה גדולה.

עכ"פ מלבד ביום אֶחָד, בכל שאר הימים הייתה איזו אחיזה של רע, אבל בשבת קודש הקב"ה רצה להסיר את כל הבגידות הקודמות, כאשר עלה במחשבה תחילה, שיהיה טוב לגמרי.

למה אין מקדשים לבנה בשבת?

וביאר מהר"ש וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, לשון השבתה וביטול דמסכת פסחים, ביום השביעי הקב"ה עשה ביטול חמץ, כִּל חֲמִירָא וְחֲמִיעָא דְאִכָּא בששת ימי המעשה, יהיו בטלים ומבוטלים, מכל מה שנתערב במְלֶאכֶתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וכך בשבת לא יהיה לא פגם של מים תחתונים ולא פגם של עץ עושה פרי, ולא פגם של קיטרוג הלבנה. וכמ"ש הרמ"ע מפאנו זי"ע שאין מקדשים לבנה בשבת, כי בשבת אין להסתכל על מיעוט הלבנה. כי ביום השבת הקב"ה השבית את כל החסרונות.

שבת מכניסה חמדה לששת ימי המעשה

וזש"כ וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֶאכֶתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, כיון שנטהרה המלאכה מכל פגם, מעתה חמד הקב"ה בששת ימי המעשה, לאחר שנטהרו וקבלו פנים יפות כאשר היה ברצונו ית'. לפני כן, כשהייתה שם תערובת לא חמד בהם, אך עתה כשבטלו כל התערובות, כמו שאנו אומרים ב'כגוונא' שהרע מתבטל ובורח, ובזמירות ליל שבת שְׁבִיתִין וְשְׁבִיקִין, מְסַבִּין דְּרַחֲקִין, וכן ברעוא דרעוין לְבַר נְטָלִין, וְלֹא עָאֲלִין, הִנֵּה פְּלִבִּין דְּחִצִּיפִין, כל מה שאינו כרצון ה' מתבטל מהבריאה, ולכן וַיְכַל - וחמד אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֶאכֶתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. ומש"כ חֲמִידָת יָמִים אוֹתוֹ קִרְאָתָּהּ, בדרך כלל מפרשים ששבת קודש היא חֲמִידָת יָמִים, אבל עתה נתבאר ששבת קודש מכניסה חמדה לכל ששת ימי המעשה.

לכבוד שבת הציון עלה לטוב מאד

נמצא שהקב"ה הסתכל על הבריאה ב' פעמים, בתחילה הסתכל על בראי כל יום ויום, וירא אלקים כי טוב. [כדרך מלמדי תשב"ר שאם ילד לא מצליח במבחן, נותנים לו ציון 'טוב'...] אף שעדיין יש בהם תערובת. אבל אח"כ כשהתקרב יום השבת, וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי. בִּי מוֹת הַחֹל הַטּוֹב הִיא מְעוּרָב בְּרַע, לא היה שייך לומר טוב מאד, אך בשבת קודש התבטל כל תערובת הרע, ואז וַיְכַל - וחמד אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֶאכֶתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. וכביכול הקב"ה אמר לבריאה, הלוואי שתמיד תמצאי חן בעיני כמו היום בשבת.

מְלֶאכֶתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה ר"ת אֵין עוֹד מְלַבְּדוֹ

וכתב עוד ברמז כי מתיבות מְלֶאכֶתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה יוצא שם קדוש ונורא שהוא ר"ת אֵין עוֹד מְלַבְּדוֹ. כי בשבת קודש חמד אלקים את כל מלאכתו כי התבטל מהם הרע ונשאר בהם רק הטוב. ונתגלה שֵׁאֵין עוֹד מְלַבְּדוֹ, וכמו שרבי חנינא אמר למכשפה (סנהדרין סז:), איני פוחד מכם כי אֵין עוֹד מְלַבְּדוֹ כתיב. ואכן הרמב"ם לא הודה כלל למציאות הכישוף, כי היה יהודי של שבת, ובשבת אין שום מקום לכוחות הרע, אֵין עוֹד מְלַבְּדוֹ כתיב.

בשבת העולם נראה אחרת לגמרי...

ועפ"ז נוכל להבין מעט מה ששאל הרה"ק מרוז'ין זי"ע בהיותו נער קטן בחידה, כשלמדו את ההלכה (שבת סט:): של ההולך במדבר ואינו יודע מתי שבת, והקשה הנער 'רבי, איך יכול להיות שאדם אינו יודע מתי שבת, והרי בשבת העולם נראה אחרת לגמרי...' כי בעיניו ראה טוב מבורר בלי תערובת רע, ולכן הקשה כן. אבל 'ההולך במדבר' שנשמתו יבשה וחסרה, במקום נחש שרף ועקרב, הוא כן יכול להסתפק באיזה יום שבת. כי לא למד גמ' עם תוס' במשך השבוע, הבור ריק אין בו מים, אבל נחשים ועקרבים דכלים טכנולוגיים יש בו, איש כזה אינו מבחין בעיניו שהיום שבת. כפי הזדככות האדם והיטהרותו, כך הוא זוכה לראות אור השבת, והנה טוב מאד.

אכילת שבת - כולה קודש

וזש"כ שאכילת שבת כולה קודש - כולו אלקות, כי ביום השבת אין תערובת טוב ורע, וגם הדברים הגשמיים אין מושכים לצד הרע, אדרבה, בְּכִסְפָּה וְגַם בְּלֶחֶם בְּפִשִּׁי לְחֻצְרוֹת ה' לִבִּי וּבִשְׂרִי יִרְנְנוּ. אֵל אֵל חֵי, כשם שנפשי צמאה לך כרמ"ח איברים צמאים לך. וכל אחד זוכה לטעום בזה כפי עבודתו בששת ימי המעשה. וכמו שית' להלן בהרחבה.

שבת זו כוללת את השפע של כל השנה הבאה

הנה מצאנו מעט בדברי רבוה"ק בדרך רמז, ענין דק מן הדק. לכאוף יש להקשות והרי הקב"ה ברא את העולם בששת ימי המעשה, ובזוה"ק (יתרו פח.) כל ברכאן דלעילא ונתתא, ביומא שביעא תליין. ונתאנא, אָמאי לא אַשְׁתַּכַּח מָנָא בְּיומָא שְׁבִיעָא, מְשום דְּהוּא יוֹמָא, מְתַבְרָכָאן מִינֵיהּ כָּל שְׁיֵתָא יוֹמִין עֲלָאין, וְכָל חַד וְחַד יְהִיב מְזוּכִיָּה לְתַתָּא, כָּל חַד בְּיוֹמוֹי, מִהֵיא בְרָכָה דְּמְתַבְרָכָאן בְּיומָא שְׁבִיעָא. מבואר שכל הברכות דלעילא ולתתא תלויים ביום השבת, היינו בשבת שלפני כן. בסידורים הישנים יש 'יוצרות לשבת לפני ראש השנה', ואומרים אותם באמצע ברכות ק"ש, ותוכן אותם היוצרות הם בענין יום הדין. כי השבת מקדימה את כל מה שיהיה בימות השבוע העתידיים לבא עלינו לטובה, ולכן גם ימי ר"ה העתידיים לבא עלינו לטובה, מושפעים מהשבת הזאת הבעל"ט. אין זה שבת אחרונה של השנה, אלא כלול בה כל השפע של ראש השנה הבאה. וזהו ענין שבת הגדול וכל שבתות שלפני המאורעות הגדולים, כי כל ברכאן דלעילא ונתתא, ביומא שביעא תליין.

שבת שלפני ששת ימי בראשית

וקשה שהרי בששת ימי בראשית הקב"ה ברא את כל פרטי העולם, היכן הייתה השבת שלפני בראשית שנוכל לומר על אותה השבת כל ברכאן דלעילא ונתתא - ביומא שביעא תליין. ובאמת שזה ענין דק, כי אסור לדבר מזה, ככתוב במשנה (חגיגה ב,א) כל המסתפל בארבעה דברים, ראוי לו כאלו לא בא לעולם, מה למעלה, מה למטה, מה לפני, ומה לאחור. אבל מה נעשה אם זה כואב לאדם, איך נשפכו כל הבריות שנבראו בששת ימי בראשית ביום השבת שלפני כן, כולל יום שישי שבו נברא אדה"ר, שהוא הראש השנה הראשון, וכי אסור לנו לשאול מה היה בשבת שלפני ר"ה הראשון? ואם לא נשאל את זה, הרי זה פירכא למאמר כל ברכאן דלעילא ונתתא, ביומא שביעא תליין, אם כל הברואים שבעולם לא היו כלולים בשבת שלפני בראשית?

מתי נבראה שבת?

ובמדרש (בראשית רבה ג,ז) יש גילוי קצר אר"י בר סימון יהי ערב אין כתיב כאן, אלא ויהי ערב, מכאן שהיה סדר זמנים קודם לכן. והוא סוד. יש בזה כמה דרכי ביאור, הן מהמקובלים הקדמונים והן מהאריז"ל. וב'נזר הקודש' על מדרש רבה כתב בשם הרמ"ק זי"ע בספה"ק פרדס רימונים, אגלה לך סוד שאכן הייתה שבת לפני ששת ימי המעשה. ומש"כ בזוה"ק עה"פ בפרשת יתרו כי **שַׁשְׁת יָמִים** עָשָׂה ה', לא כתוב כי **בַּשַּׁשְׁת יָמִים** עָשָׂה ה', אלא **שַׁשְׁת יָמִים**, כלומר שבתחילה ברא את הימים עצמם ואח"כ ברא בהם את כל בראי שמים וארץ. והקשה הרמ"ק דאם צריכים לברוא גם הימים עצמם, א"כ אימתי ברא את השבת? והרי אי אפשר לברוא את השבת בשבת ח"ו, כמ"ש כי בו נִשְׁבַּת מְכַל מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת, וא"כ מוכרח שגם את השבת בעצמה ברא בימות החול? אתמהא!

ה' ברא את הזמן

כן מבואר ברמב"ן שבריאת הזמן היא בריאה בפני עצמה, אנו נמצאים בתוך קופסת זמן שאי אפשר לצאת ממנה, אבל באמת בשורש, הזמן עצמו הוא בריאה. וכל יום בימות החול הוא ענין בפני עצמו, הרגשה מיוחדת לכל זמן. כך הקב"ה ברא כל יום ויום מימי בראשית, שבתחילה ברא את היום ואח"כ ברא בו עוד דברים, וא"כ צ"ע אימתי ברא את השבת, והרי אי אפשר לומר שברא את השבת בשבת, דא"כ איך כתוב וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה?!

שיעור זמן לפני שהתחילו ששת ימי המעשה

וכתב הרמ"ק 'אומר אני' שיום השבת נברא בשבת שלפני בראשית, יום אחד לפני ששת ימי המעשה. והרמב"ן מביא ראשונים עה"פ וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר, בדרך כלל **ערב** פירושו לפני שבא אותו הזמן, כמו 'ערב

ב **רמב"ן** בראשית (א,ד) ואמרו קצת המפרשים (עיין כוזרי ב,ב) כי האור הזה נברא לפניו של הקב"ה, כלומר במערב, ושיקעו מיד כדי מדת לילה, ואחרי כן האיר כמדת יום. וזה טעם ויהי ערב ויהי בקר, שקודם היה לילה ואחר כך יום, ושניהם אחרי הויית האור. ואיננו נכון כלל, כי יוסיפו על ששת ימי בראשית יום קצר. אבל יתכן שנאמר, כי האור נברא לפניו יתברך ולא נתפשט ביסודות הנזכרים, והבדיל בינו ובין החשך שנתן לשניהם מדה, ועמד לפניו כמדת לילה, ואחר כך הזריח אותו על

שבת'. והרי 'יום אחד' לא נעשה לילה, שהרי תחילתו הוא בלילה? ותירצו שהקב"ה ברא אור ושקעו מיד, כדי שיחול הויות הערב. הרי לנו להדיא בדברי הרמב"ן שהיה איזה רגע לפני מוצ"ש דיום אחד, איזה שיעור זמן לפני שהתחילו ששת ימי המעשה.

שבת שקודם הבריאה

הנה אנו מתקרבים לקבלת השבת שבה כלול הר"ה הבעל"ט, נמצא שהוא כערך אותה השבת שקודם הבריאה. ולדברי הרמ"ק באותה שבת לא נִשְׁבַּת אלקים כי באותו יום ברא את השבת עצמה. באותה שבת נכללו כל הברכות דלעילא ותתא, היינו כל ברואי שמים וארץ, ובה עצמה לא ברא מאומה אלא את יום השבת בעצמו.

יום השישי הוא גם יום השביעי

הרמ"א זי"ע כתב בספרו 'תורת העולה' (פרק נט) כעין דברי הרמ"ק [מבלי להזכיר את בן דורו הרמ"ק] עה"פ וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וכי ביום השביעי כלתה המלאכה, והרי לא עשה שום מלאכה ביום השביעי, כמו שהקשה ברש"י. וכתב הרמ"א שיום השישי שבו נברא אדה"ר, יכול גם להקרא בשם יום הַשְּׁבִיעִי כי הוא שביעי למנין משבת קודש הקודמת. וזש"כ וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי.

למה לא כתוב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם ראשון?

ובזה מיישב הרמ"א עוד שאלה מדוע נאמר וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד ולא נאמר יום ראשון, כי שבת שלפניו היה יום ראשון. ואח"כ התחיל יום אחד לנבראים, ואחריו בא 'יום שני' לבריאת הנבראים. ומש"כ וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי היינו יום שישי שהוא יום שביעי לשבת שלפני בראשית.

בְּרֵאשִׁית בְּ שַׁלְפָנִי רֵאשִׁית

ומצאנו עוד קדמון אחד שפירש כן, ה"ה רבי שבתי דונולו, בן דורו של רבי סעדיה גאון, שכתב ביאור על ספר יצירה בשם 'חכמוני', [הוא מוזכר ברש"י (עירובין נו). בזה"ל: ור' שבתי דונול"ו הרופא זכר צדיק לברכה פירשו היטב בספר חכמוני שלו למה נסדרו הכוכבים בענין זה]. וזלה"ק 'בתחילה טרם כל ימי השבוע נברא יום שבת באות ב' והוא אות ב' לפני רֵאשִׁית דְּבְרֵאשִׁית. ומבאר שם דברים נשגבים איך ה' ברא את השבת מהאות ב', ואי אפשר לדבר מזה, כי הוא בגדר 'מה לפני'.

רַעְוָא דְרַעְוִין שַׁלְפָנִי שֶׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית

והנה בספרי רבוה"ק בדרכי החסידות גם מוזכר גילוי זה ברמז. בבני יששכר הביא בשם הרבי רבי מענדלע רימנובער זי"ע וכ"כ מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע מדוע נקראת השעה אחרונה של שבת קודש כשיושבים עובדי ה' בצוותא בשם רַעְוָא דְרַעְוִין? כי בתחילה עלה במחשבה לברוא עולמו, היינו בשבת שלפני יום אחד דמעשה בראשית, ותכלית הבריאה בשביל התורה בשביל ישראל שנקראו ראשית. אימתי היה 'רצונו הפשוט לברוא עולמו' בשעת רַעְוָא דְרַעְוִין שלפני ששת ימי בראשית.

הרצון שלפני הבריאה

רבוה"ק הזכירו ענין זה בהתעוררות גדולה לגבי עבודת רעוא דרעוין שהוא זכר לאותה שבת שלפני הבריאה, כי בכל שבת עושים זכר ליום השביעי של ימי בראשית, וההתעוררות ברעוא דרעוין הוא מצב מיוחד להתעסק ברצון העליון שהיה לו ית' לפני שברא עולמו 'בתחילה עלה ברצונו הפשוט'.

מתחילים את הסליחות לפחות מכ"ה אלול

והנה מנהיגו להתחיל הסליחות ממוצאי שבת קודם ר"ה, אבל בשנה כזו שר"ה חל ביום ג', מתחילים במוצאי שבת שלפני זה, ועיקר הענין שיש להתחיל משבת שלפני יום כ"ה אלול שהוא יום בריאת העולם. כי אנו צריכים לחזור לרצונו הפשוט, ואם כ"ה אלול חל בשבת, מתחילים הסליחות בו ביום, ואם כ"ה אלול חל ביום ה' כמו בשנה זו, צריך להתבונן בתחילת הבריאה בשבת שלפני כן. וכמו שהזכרנו לעיל מדברי המהרש"א

שראש השנה נקרא 'יום ראשון', זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, וכ"ה אלול נקרא 'יום אחד'. שבת סליחות צ"ל לפני שניהם.

גם ביום ראשון היה איזה פגם

ועלינו להתבונן בנקודה הזאת לכבוד שבת קודש הבעל"ט שהיא שבת שלפני הבריאה. כי הנה נודע שביום הראשון הקב"ה ברא אור גדול, וכשהקב"ה ראה שאין העולם ראוי לו, גנזו לצדיקים לעתיד לבוא (חגיגה יב.), והוא הנקרא 'אור הגנוז'. ובעצם בזה כבר מצאנו איזה פגם גם ביום ראשון, שהקב"ה כבר ראה ביום הראשון לבריאה איזה חסרון, שהרשעים אינם ראויים להשתמש באותו האור הגנוז. ובאמת שהקב"ה כבר צפה את הרשעים עוד לפני הבריאה, שהרי כבר הכין תשובה תחילה, כמאמרם ז"ל (נדרים לט:) שהתשובה נבראה קודם שנברא העולם. וכן היה ענין סילוק אור הגנוז, כעין פגם הריגת הלווייתן ביום ה', ברא ענין שהיה צריך לסלקו, כך היה אותו אור הגנוז שנברא ביום ראשון וכבר ראה שאין העולם ראוי לו.

אור לצפיה עד סוף העולם

האור הגנוז אינו האור שאנו מכירים מהשמש והירח, המאור הגדול לממשלת היום והמאור הקטן לממשלת הלילה. עם האור ההוא אדם היה צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו. האור שיש היום, הוא רק כבבואה דבבואה מאותו אור הראשון שגנזו הקב"ה לצדיקים לעתיד לבא.

אפשר לראות אור?

הבה נתבונן מדברי רבוה"ק כמה גדול האור הראשון בהשוואה לאור שאנו מכירים. כי הנה באמת האור שיש לנו היום, ע"י השמש או אש או עלעקטרי, שעל ידו אני רואה עכשיו את השולחן את הספר ואת הכוס, איפה הוא האור הזה? האם אתם יכולים לתפוס אותו בידיים? האור הזה אינו קיים בעצם. האור רק גורם לי לראות את המציאות שסביבי, אבל אינני רואה את האור עצמו. אי אפשר לראות אור. גם כשמסתכל על פנס הוא רואה חפץ שבתוכו נמצא האור, אבל את האור בעצמו, אי אפשר לראות.

באמצעות האור אפשר לראות

וכמו שהארכנו לבאר בשיעור הסידור בברכת פוקח עורים, אנו לא רואים את עצם האור ע"י החושים שיש לנו, אלא שהקב"ה עשה שכשיש אור על איזה חפץ אנו רואים את החפץ באמצעות האור.

האור האלוקי מְחִיָּה אֶת כָּלָם

והרי מובן בפשטות שהאור הראשון שהאיר 'מסוף העולם ועד סופו', אין הכוונה שראינו את החפץ, אלא ראינו את המציאות האמיתית של כל חפץ, שהוא דבר הווה שמחיה ומהווה את הכל בכל רגע. המציאות של כל חפץ היא חיות אלוקית. וכמו שכבר נתגלה בדור האחרון גם בדרכי החקירה והטבע, שכל חכמי האומות כבר יודעים שכל חפץ שאדם רואה אינו דומם, כי באמת אין דומם בעולם כלל, כל דומם מורכב מאטומים, אלקטרונים המקיפים גרעין אטומי, והם מסתובבים סביבו מליוני פעמים בכל רגע ורגע, ולכן זה נדמה בעינינו כדבר קשה ופיזי ודומם, כי במילימטר אחד יש מליוני מליונים אטומים, ומכיון שהם רצים במהירות מופרזת, זה נדמה לנו כגוש דומם. כמו חומש שיכולים לדפדף בין דפיו. אבל הצדיקים לא רואים מציאות גשמית אלא וְאִתָּהּ מְחִיָּה אֶת כָּלָם בכל רגע ורגע. וגם מה שהזכרנו אטומים גשמיים, זה כבר הגשמה, כי המציאות היא אור אלוקי שמחיה את הכל.

מגדל אייפל יכול להיכנס לכפית קטנה

וכ"כ הגה"ק מצאנז זי"ע (מאמרי חנוכה) שמש"כ שאאע"ה ראה 'בירה דולקת'^ג, מה הכוונה **דולקת**? מלשון רדיפה במהירות כמו (איכה ד, ט) עַל הַהָרִים דָּלְקָנוּ, אברהם אבינו ראה עולם רץ רץ ורץ. אע"פ שאנו רואים את העולם עם הרבה **דוממים**, אאע"ה ראה דברים רצים אחרי השי"ת. והיום רואים את זה גם בגשמיות.

ג **בראשית רבה** (לך לך לט, א) ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וגו'... משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת **דולקת** אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה וכו'.

החוקרים אומרים שאפילו מגדל אייפל במדינת צרפת שהוא דומם גדול מאד בעולם העשייה, אם יסלקו ממנו את האויר שבין האלקטרונים המקיפים את גרעין האטום, הנפח האמיתי של האטומים שלו יוכל להצטמצם לתוך כפית קטנה.

המציאות - אשליה אופטית

היוצא מדברינו שכל המציאות הגשמית היא אשליה אחת גדולה, בירה דולקת, כל המציאות היא רדיפת אלקטרונים סביב גרעין אטומי. אלא שאין הגויים יודעים ומבינים 'מי גורם להם לרוץ'? אותו בורא שמגלגל את השמש והלבנה סביב העולם, הוא עושה את כל המציאות. וכמ"ש האור החיים הק' עה"פ וַיִּכְלֹ הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא מִלְשׁוֹן נִכְסָפָה וְגַם כָּלֶתָהּ נִפְשִׁי, כולם רצים ומחפשים לומר להשי"ת 'עשינו שליחותך'. כמו שהשמש שוקעת במערב ואומרת לקב"ה 'עשיתי שליחותך' (סנהדרין צא:).

גם שולחן וכיסא צועקים מלכות ה'

נחזור לעיל. כשהאיר האור הראשון שנגנז, ראו את המציאות האמיתית, איך שהוא מחיה את הכל בכל רגע. צדיקים גדולים זכו למדרגה זו, כי הקב"ה גנז את האור הזה לצדיקים. כשבעל התניא זי"ע הסתכל על הר בסוף ימיו, לא ראה הר גשמי אלא חיות אלקות בלבד. ועל זה אנו מתפללים וַיֵּדַע כָּל פְּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתָּ וַיְבִין כָּל יְצוּר כִּי אַתָּה יִצְרָתוֹ, וַיֵּאמֶר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאֶפֶס יִדּוּד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה, גם שולחן וכיסא צועקים מלכות ה'.

בליל ר"ה המים ישנים

מעשה שהיה בהרה"ק רבי פינחס'ל קאריצער זי"ע שישב בעת עריכת השלחן הטהור בליל ראש השנה, ואמר שמכיון שבליל ראש השנה יש' דורמיטא' שכל החיות חוזרת לה' כדי לקבל מחר חיות חדשה, מי שיסתכל על כוס מים בליל ר"ה, יראה שגם המים ישנים. חסר בהם את הבחינה של 'בירה דולקת', כי בליל ר"ה הבריאה כולה מחזירה להשי"ת את החיות הקודמת, ועומדים ומצפים לַיִּפְח בְּאֶפֶס נִשְׁמַת חַיִּים מחדש.

לתקוע שופר בעלות השחר

המקובלים שידעו סוד האריז"ל שבשעת תקיעת שופר הקב"ה חוזר לתת חיות חדש בבריאה, לא יכלו לסבול ולהמתין עד זמן תקיעת שופר, וכאן בירושלים נהגו המקובלים לתקוע כבר ל' קולות בעלות השחר, לפני תפילת שחרית. וכן נהגו עד היום בישיבת בית א-ל.

רבי פינחס'ל קאריצער זי"ע זכה להנות מהאור הגנוז

אין לנו הבנה במה שאנו מדברים, כי אנו רגילים להסתכל על האור שנברא ביום רביעי ולא באור הגנוז, באור של יום רביעי אין שום שינוי בין דורמיטא לאחר תקיעת שופר, כמו שלא כולם רואים הבדל בין יום חול לשבת. אבל אנשים כשרים רואים באור הרוחני, וכמבואר ב'בני יששכר' מאמרי חנוכה שהרה"ק רבי פינחס'ל קאריצער זי"ע זכה לגלות את האור הגנוז. הוא לא ראה את העולם באור שמש וירח, אלא גנזו לצדיקים בתוה"ק. וזהו האור שנברא ביום ראשון, שבו היו רואים מסוף העולם ועד סופו. וכמה שאדם דבוק בקדושת התוה"ק הוא רואה יותר את חיות האלקות שיש בבריאה, וכל אחד צריך להשתדל לזכות לזה.

האם חמור יודע שהשמים למעלה כחולים?

בשבת קודש אדה"ר זכה לקבל בחזרה את האור הראשון, פתח ואמר (תהלים צב, טו) לְהַדוֹת לָהּ. ונתבונן בזה עוד מעט. לבני אדם יש עיניים לראות, וכן לחמור יש עיניים לראות, החמור רואה את המציאות לא כמו שאנו רואים, לכל בריה יש עיניים והיא תופסת את הבריאה כפי המציאות שלה. האם החמור יודע שיש שהשמים למעלה כחולים? רק כשהאריז"ל והבעש"ט היו אומרים 'לכו נרננה' העיזים שסביבם היו נעמדים על שתי רגליים, והסתכלו כלפי מעלה כבני אדם. אבל בדרך כלל בעלי חיים אינם רואים שמים כחולים. וכן בכללות

החמור אינו רואה את העולם כבעיני אדם.

אם ראשונים כמלאכים - אנו כחמורים

כך כביכול ההבדל ביחס שיש בין העיניים שלנו לעיניו הטהורות של רבי פינחס'ל קאריצער זי"ע, אנו רואים ע"י האור של יום רביעי והוא ראה באור הגנוז שנברא ביום ראשון. הידיעה האמיתית של המציאות של העולם זוהי ראייה אמיתית.

כשבא אור לא צריך שמש וירח

בקרוב כשמש יחיד צדקנו יבא, העולם כולו יהיה עסוק בלדעת את ה', לא לדעת את החפץ עצמו אלא לדעת שם ה' המחיה את הדבר. וכמ"ש (ישעי' ס"א) קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח... לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם רק הקב"ה יאיר לך, כשהקב"ה מאיר אתה לא צריך שמש וירח, אתה רואה באור הגנוז מסוף העולם ועד סופו, כלומר מסוף העלמה עד הקצה השני.

ההבדל הוא רק לעיני האדם

כתוב ולחשך קרא לילה, בלילה כשהשמש אינה מאירה, וכל העלעקטרי כבוי, אני נכנס לבית ולא רואה את החפצים שלי. האם הם אכן לא נמצאים כאן? ודאי שהם נמצאים אלא שאין אור שיאיר עליהם. הרי שאין חילוק במציאות, כי החפצים נמצאים בחושך כמו באור, ההבדל הוא רק לעיני האדם בלבד.

מי תלה את הנברשת על התקרה?

אבל עוה"ב, אור הגנוז, הוא האור האמיתי במהותו, לעומת הבלי עוה"ז שהם חושך אמיתי במהותו. כי אדם יכול להיות בעוה"ז מבלי להבין שהקב"ה מחיה את הדבר. כל נברשת התלויה על תקרה כלשהי, ברור ובטוח לכל אדם שבאיזה זמן מן הזמנים עמד כאן אדם ותלה את הנברשת על התקרה. ואילו השמש והירח תלויים אלפי שנה על השמים, ועדיין לא מתבוננים שיש בורא אחד שהוא תלה אותם למעלה. זה נקרא 'חושך' של עוה"ז.

עולם - העלם - חושך

אילו לא היו בעולם אנשים שטועים לחשוב שהשמש נעשתה מעצמה עפ"ל, לא היה עוה"ז 'העלם' ו'חושך', בשעה שהכל יודעים בהכרח פשוטה שיש בורא המחיה ומהוה הכל, הופך להיות העוה"ז לאור ולא לחושך.

לא להתעלם

והדבר מתבטא גם אצלנו בשעה שעוסקים במלאכה לפרנסה, ולא בכל רגע ברור לנו שהקב"ה לבדו זן ומפרנס, ויש רגעים ביום שנדמה לנו ש'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'. וכמעשה דחסידי אחד שבחובות הלבבות שנסע למרחקים לצורך פרנסתו, אמר לו אמגושי אחד, והרי יש בורא עולם והוא נמצא בכל מקום. והוא יפרנס אותך כאן. אותו אמגושי החזיר לחסיד את האור שנעלם ממנו. כך אנו נמצאים בעולם הזה, שהוא מקום שהאמונה נעלמת ותמיד צריך להזכיר לעצמנו ולזולתנו.

הרואה את האור הגנוז - הוא אָמֵר וַיְהִי

הרה"ק רבי מיכל'ע זלאטשובער זי"ע היה מפרש את לשון הפיוט אור עולם באוצר חיים אורות מאפל אָמֵר וַיְהִי, אור עולם הוא האור הגנוז שבו ברא הקב"ה את העולם, היום הוא נמצא בתוה"ק שהיא אוצר חיים, צדיק שיודע להוציא אורות מאפל, לגלות אלקותו ית' בגשמיות עוה"ז, הוא אָמֵר וַיְהִי, הוא יכול לתת כח לחומץ שידלק כמו שמן. כי רבי חנינא בן דוסא לא ראה כלל שהשמן דולק, אלא הקב"ה בלבד, וא"כ באמת אין חילוק בין שמן לחומץ. מה בין חיות אלוקית שבשמן לבין חיות אלוקית שבחומץ. הוא ראה רק בירה דולקת - רודפת אחרי ה', ובין שגילה אורות מאופל, אמר ויהי.

חושך זה יון שהחשיכה עיניהן של ישראל

לא צריך להיות בעל מח גדול בשביל להבין את הדבר הזה. צריך להיות אדם פשוט מאמין. כי הנה מלכות יון נקראת 'חושך', והם מאד פגועים מהתואר הזה, שהרי האוניברסיטה שלהם 'המציאה' את העלעקטרי בעולם, וכן כל כלי הטכנולוגיה ה'חכמים' רח"ל. והטעם האמיתי שהם נקראים 'חושך', כי כל הכלים שהם מודדים בו את העולם הכל עשוי כדי לכסות על האמת האמיתית שהוא חיות אלקותו ית', וכל דבר שמכסה את האמת נקרא חושך, גם כשהוא ממציא כלי עלעקטרי להאיר, הוא מחשיך את החיות האלוקית שמחיה את הכל.

הפיצוץ הוליד שמש...

כל עצותיהם וחקירותיהם של תיאוריות אטומים וקוונטים וחוקי קפלר וניוטון וכל מיני הבליים, סך הכל רק דבר אחד, כדי שבני אדם לא יראו את ה'בירה דולקת של אברהם אבינו', וכבר אמר רבי פינחס'ל קאריצער זי"ע שכהוא לומד פרשת בראשית ונח, חשוך לו, עד שבא פרשת לך לך ואברהם אבינו מאיר לו את האמונה בבעל הבירה. היוונים מוצאים הסברים 'טבעיים' לכל דבר, איך השמש הופיעה ביום מן הימים... ע"י אוסף גדול של אנרגיות שהיו דחוסות במקום אחד, וכשהתפוצצו נעשתה השמש, כך הם אומרים ע"פ חקירות, לטמא את העולם בחושך.

הגוים לא קיבלו תורה

והתשובה לעומתם היא, שהקב"ה נתן להם את כל הכלים לחקור את העולם, ולא נתן להם את התורה"ק שבה מוצאים את האור הגנוז, את החיות אלקות, את האמונה הפשוטה שהקב"ה מחיה ומהוה הכל.

חוקרים עד חצי מ"מ...

מרגלא בפומיה דהגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל לבאר הענין ע"ד משל, חוקר אחד נכנס למעמקי האוקיינוס לחקור אם יש בים דג או בריה שהיא קטנה מחצי מילימטר. שהרי אין להם מה לעשות בחיים, כל אחד צריך לגלות משהו חדש, לכן יצא למסע ארוך לחקור אם יש בריה קטנה מחצי מילימטר. והיות והייתה לו רשת שהנקבים היו יותר מהשיעור הנ"ל, לכן כשהעלה את הרשת לא מצא בה שום בריה. והתרגש מאד ופירסם בקול גדול לפני כל חוקרי הדור שהוא חקר ודרש ומצא ידיעה נפלאה שבכל האוקיינוס אין בריה שהיא פחותה מחצי מ"מ.

גם השותף שלו במחקרים, העלה מחקר גאוני, שאי אפשר להמציא רשת עם נקבים פחותים מחצי מילימטר. הפלא ופלא! שניהם קיבלו תואר חוקר מופלא, אחד מברר על חברו ששניהם מדברים דברי הבל.

אין שאלות על מה שנהיה לבד

כך בכל הכלים של החוקרים והפילוסופים אי אפשר לתפוס את הקב"ה. את הקב"ה תופסים בביכול רק עם אמונה פשוטה. מה שכל ילד יכול מבין בחידר שהעולם לא נעשה לבד, אם יש כאן בריאה מסודרת, פשוט שמישהו סידר אותה כך.

אם אדם יכנס לכאן לביהמ"ד וישאל מדוע הדלת אינה בצד השני, ויענהו שוטה אחד 'כי זה נעשה לבד, לכן אי אפשר לשאול למה', אין לך שוטה גדול ממנו. ומליארדי אנשים עסוקים בכסילות וטיפשות כזאת, הם שואלים מדוע המרחק בין מאדים לצדק הוא כך וכך, ובין צדק ושבתאי יש יותר מאה אלף קילומטר מרחק. והם אומרים שזה נעשה לבד באופן כזה.

כלי המדע מגושמים מדי מלקלוט את הבורא

הכלל שאין להם אמונה, וממילא אין להם את הכלי שבו יכולים לתפוס את הקב"ה, ולא לחינם נקרא בשם 'עולם' ע"ש ההעלמה הגדולה שעשה ה' בעולמו. שכל הרשתות שהמדע יכול לפתח ולהמציא, אין בהם אפשרות לתפוס את הקב"ה, רק האמונה הפשוטה של ילד יהודי קטן יכול לדעת את האמת הפשוטה, שאם יש דברים מסודרים כאלה בעולם, מוכרח להיות שבורא אחד ברא את הכל.

סם המוות בניחוח מעולה

נתבונן עוד, העיניים, החוטם, הטעם, המישוש, הטעם, הם באמת שקרנים ולא מגלים לנו את האמת. לפעמים אפשר להתפעל ממישהו שהוא צדיק, בו זמן שהאמת היא שהוא רקוב לגמרי מראשו ועד רגליו. כי האדם יראה לעיניים והוא מתפעל מהרושם החיצוני שלו. וכן חוש המישוש והטעם משקרים לנו את החיים, ומסלקים מאיתנו את הדעת האמתית כי הייתה לנו התפעלות מדבר שאינו. משל לסם המוות שהכניסו שם ריח טוב. ובאשר עשה לנו הנחש כאילו עץ הדעת נחמד למראה וטוב למאכל והשכיח מאיתנו שהדבר ממית את האדם רח"ל.

רואים את העולם ב'אור' האמונה

הרמב"ם כתב שאריסטו לא האמין לדבר שלא ראה בחוש הראיה, אך אנו בני ישראל רואים כל דבר בעולם בעין אחרת לגמרי, כשרואים פרח או תפוח, יש לנו התפעלות שמוכרח להיות שבורא אחד סידר לנו את הדבר הזה. וכך רואים את העולם ב'אור' האמונה ולא ב'חושך' המדע.

מי ברא את המחקר שמחשך את האור?

ומי ברא את ה'מדע' ואת החקירות, גם את זה עשה ה' ביום ראשון, 'ויברא אלקים את האור ואת החושך', כשם שברא את האור הגנוז, כך ברא דרכי המחקר שמחשיכים את האור. והעבודה שלנו הוא תמיד לחזור ולמצוא את השי"ת. בעולם שלנו לא מאיר האור הגנוז, אילו היו רואים את כל הבריות כוספים להשי"ת, כבר היה מתקיים 'והיה ה' למלך על כל הארץ', ואין שום הסתרה כלל.

מחפשים הסבר - רק לא בורא עולם

בגבול שבין צרפת לשווייץ הגויים הקימו מעבדה ענקית לחפש מה גורם לאלקטרונים לרוץ סביב לאטומים, ועדיין אינם יודעים מי מגלגל את כל זה. אבל אנחנו בני ישראל מאמינים שהשי"ת מסבב כל הסיבות וכל הסיבובים שבעולם. החוקרים רוצים למצוא הסבר טבעי לזה מבלי להזדקק לבורא העולם, הם כבר בזבזו מליארדי דולרים במשך עשרים וחמש שנה למצוא את המקור של האנרגיה של האטום, מי מגלגל את זה, יש להם כל מיני קושיות על זה. עד שיבא היום שהקב"ה יתגלה, ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך.

רק לעיני ישראל תכתוב בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים

התורה"ק מתחילה בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים, אבל כשחכמי ישראל כתבו את הס"ת למלך יון (מגילה ט.) הבינו שצריך לשנות ולכתוב 'אלקים ברא בראשית', וכתב החת"ס שהייתה להם ראייה מן התורה שצריך לשנות בשביל הגוי, מצד חיבור סיום התורה לתחילתה, שרק לעיני כָּל יִשְׂרָאֵל תכתוב בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים, אבל לעיני האומות תכתוב 'אלקים ברא בראשית'.

אני מסתכל על הכוכב או הכוכב עלי?...

וביאור הענין שלגוי צריך לחדש שיש מי שברא את העולם, יהודי כבר יודע ומאמין מתחילה שיש בורא, הפסוקים באים רק לספר איך היה סדר הבריאה מתחילתה, אם תספר לילד יהודי 'אלקים ברא', הוא יגיב: פשיטא! מאי קמ"ל?! ולכן לא כתוב בתורתנו שהקב"ה ברא את העולם, אלא 'בראשית ברא', כמבואר כמה פירושים בזה, בראשית בריאת העולם ע"י הקב"ה, עשה כך וכך. ומהיכן אנו יודעים כבר שיש בורא, כי זה דבר פשוט שכל דבר מסודר אינו נעשה במקרה, רק משוגע חושב כן. וכן דרכם של החוקרים לשבת באוניברסיטה ולשאול קושיות של הבל, מי אומר שאני מסתכל על הכוכב אולי הכוכב מסתכל עלי ועוד כל מיני הבלים. אשרינו שהבדילנו ה' מן התועים.

לאדה"ר היה את האור הגנוז למשך ל"ו שעות

והנה מבואר בספה"ק שהקב"ה החזיר לאדה"ר את האור הגנוז למשך ל"ו שעות. ויש כמה חשבונות באיזה ל"ו שעות האיר האור הגנוז. י"א שזה היה י"ב שעות של יום ראשון וי"ב שעות של יום שני ושל יום שלישי, כי השמש עדיין לא האירה בעולם, אך ביום רביעי האור הראשון כבר נגנז וברא את השמש, ואח"כ הקב"ה השיבו

לאדה"ר מעש"ק, י"ב שעות של יום שישי ועוד כ"ד שעות של שבת. וי"א ו' שעות של עש"ק ועוד ו' שעות של מוצאי שבת. כי לכבוד שבת קודש הקב"ה החזיר לאדה"ר את המתנה הזאת לראות את הבריאה על אמיתתה.

למה לא התחבאו קודם?

כיון שקיבל אדה"ר את האור הגנוז וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאַשְׁתּוֹ מִפְּנֵי ה' אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הָגֶן, למה התחבאו רק עכשיו ולא קודם לכן? בדרכי הפשט מבואר שרק ע"י עץ הדעת נתעורר להתבייש ולהתחבא. אבל בספה"ק מבואר שבזכות קדושת שבת שהאירה עליהם נראתה המציאות האמיתית לעיני אדה"ר, ועי"ז היה בוש וירא מהשי"ת.

הייתה לנו בושה לחטוא

משל למי שעשה מעשים מגונים ולא ידע שבפינת הבית עמד אדם שראה הכל, ולפתע הרגיש שפלוני עומד כאן וראה את כל המעשים שלו, הוא מתבייש ומתחבא. בשעת החטא של עץ הדעת אדה"ר לא הרגיש שהקב"ה מסתכל עליו, כמו שאתה לא מרגיש שהכוס קפה מסתכל עליך, אילו הייתה לנו ידיעה בחיות האמיתית שיש בבריאה, והיינו זוכים לקיים שויתי הוי'ה לנגדי תמיד, הייתה לנו בושה ממציאות הבורא שנמצא בכל דבר, כי לית אתר פנוי מניה, אין מקום לחטוא כלל.

אָנָּה מִפְּנֵיךְ אֶבְרָחָ - מרוב בושה

בעש"ק הקב"ה מחזיר את האור הגנוז, ולכן וַיִּתְחַבֵּא מרוב בושה. ואינו מוצא מקום להתחבא, כמבואר בתהילים (קלטז), אָנָּה אֵלֶיךָ מְרוֹחֵף וְאָנָּה מִפְּנֵיךְ אֶבְרָחָ, אִם אֶסֶק נְשָׁמִים נָשָׁם אֶתָּה וְאַצִּיעָה נְשָׁאֹל הַנֶּגֶז, אֲשָׂא כִנְפֵי נְשָׁחַר אֲשַׁכְנֶה בְּאַחֲרֵית יָם, גַּם נָשָׁם יִדְךָ תִּנְחַנְחֵנִי וְתֹאחֲזֵנִי יְמִינֶךָ, כמבואר באריכות באחד מפיוטי הסליחות.

נפגשים רק ג' פעמים ביום...

ההכרה הזאת מאירה בלבנו בזכות האור הגנוז. כי בחשכת הבלי עוה"ז בכל ימות החול, אפשר לעשות מחיצה ח"ו, כאילו הקב"ה נמצא בבית המדרש ואני נמצא עכשיו בעבודה. ניפגש ג' פעמים ביום בתפילה, זה נקרא חושך, המאורות שברא הקב"ה ברקיע השמים הוא חושך גמור לעומת האור הגנוז. בשבת קודש זוכים לטעום את זה.

לא אותו אור ממש

ב'לשם שבו ואחלמה' מבואר באריכות כי לא הרי האור הראשון שהיה לפני החטא, לאותו האור הגנוז שהושב לאדה"ר לכבוד שבת קודש. כיון שכבר היה החטא, לא היה לו את האור ממש כמו שיהיה לעתיד לבא.

יש כמה דרגות באור הגנוז

והנה הזכרנו לעיל כמה דרכים אימתי האיר האור הגנוז ל"ו שעות. ויש עוד דעה שמכיון שכבר כתוב תיכף אחר יום ראשון 'ויבדל', אלא שהכוונה על י"ב שעות בשבת שלפני הבריאה כנ"ל, ועוד כ"ד שעות של יום הראשון. וה'לשם' מבאר שהאור של י"ב שעות שבשבת דלפני הבריאה היה גילוי אלקות ממש, אור גבוה ונשגב מאד מאד. ואח"כ היו בו כמה וכמה מדרגות. וכמובן שגם בין הצדיקים יש מדרגות, לא הרי הצדיקים שהיו בזמן שביהמ"ק היה קיים, לצדיקים שיהיו בימות המשיח, כי יש כמה וכמה מדרגות באור הגנוז.

נרות שבת מאירים מהאור הגנוז

ובמידת מה זוכה כל יהודי בשבת קודש לראות באור הגנוז, אפילו לאחר חטא עץ הדעת, יכולים לראות את העולם באופן גבוה יותר, לא בצורה מגושמת אלא בצורה רוחנית. וכמו שמפייט האריז"ל וַיִּבְמַנְרָתָא טַבְרָתָא, דְּנִהָרָא עַל גִּישּׁוֹן, אין הכוונה לפמוטים הנאים בגשמיות אלא אֶסְדֵּר לְדְרוֹמָא, מְנִרְתָּא דְסִתִּימָא, כלומר אור הגנוז, כי נרות שבת מאירים בבית את האור הראשון שהאיר בעולם.

למה הצדיקים הסתכלו על נרות השבת?

וזו הייתה עבודת הצדיקים שהסתכלו הרבה על נרות שבת, וכמ"ש בשו"ע (או"ח רעא, י) שלפני קידוש יש להסתכל על הנרות, כי אני בא לקדש על היין במבט שבת'דיק של אור הגנוז ולא במבט מגושם, וזהו הפירוש ויכלו הנשמים שהוא מלשון נכספה וגם כלתה נפשי. לא לראות בעולם דוממים מתים, אלא אור אלקי שמחיה כל דבר ודבר בעולם. כי נרות השבת מאירים את עיני האדם שיראה עולם אחר לגמרי של 'כלות הנפש', 'בירה דולקת'. בראשונים יש דעה שההלכה שצריך לקדש במקום הנרות היא לעיכובא.

'החשכת את העולם במחקר'

וכשם שבמוצאי שבת מבדילים בין קדש לחל. בין אור לחשך. בין ישראל לעמים, והכל אחד, כי ההבדל שיש בין אור לחשך, כלומר בין אמונה לטבע, הוא אותו ההבדל שיש בין שבת לימות החול. וזהו ההבדל בין ישראל לעמים. גוי מסתכל על מחקר מדעי כאילו שהאיר את העולם, ומקבל פרס נובל, אבל היהודי המאמין אומר לו 'מוחל טובות, הבאת עוד חושך על העולם'. ונזכה שבמהרה בימינו ידע כל פעול, כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור, כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו, ידוד א' להי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה.